

терства культури УССР сооружения в 1971–1975 годах памятных знаков по Украинской ССР. 30 июня 1970, 214 арк.

49. Центральний державний науково-технічний архів України, ф. Р 3, к. 14, оп. 1, т. 1, од. зб. 518. село Покровское Никопольского района Днепропетровской области. Генеральный план. М 1:5000, 1952. Світлокопія, арк. 72.

50. Шестопапов Г.Г. Покровское / Г.Г. Шестопапов, Т.М. Шульга // История городов и сел Украинской ССР. Днепропетровская область. – К.: Глав. ред. Укр. сов. Энци., 1977. – С. 446–455.

51. Эварницкий Д.И. Последний кошевой атаман Петр Иванович Калнышевский / Д.И. Эварницкий // Козацька спадщина: Альманах Никопольского регионального відділення НДІ козацтва при інституті історії України НАНУ. – Вип. 3. – Дніпропетровськ: Пороги, 2006. – С. 8–15.

52. Эварницкий Д.И. Число и порядок Запорожских Січей / Д. И. Эварницкий // Киевская старина: ежемѣсячный ист. журнал. – 1884. – Т. VIII, апрѣль. – С. 589–608.

53. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків: у 3 т. Т. 1 / Д. І. Яворницький; [редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. ; передм. В.А. Смоля]. – К.: Наук. думка, 1990. – 592 с.

Жуковский М.П. Культурное наследие казацкого периода села Покровского Никопольского района Днепропетровской области

Статья кратко описывает обстоятельства основания Новой Запорожской Сечи (1734–1775 гг.), ее планировочную структуру, поиск, исследования и увековечивания её культурного наследия в XIX–XX ст., установления летоисчисления села Покровского.

Ключевые слова: Новая Сечь (1734–1775 гг.), запорожские казаки, П.И. Калнышевский, город Покровск, село Покровское, сечевые кладбища.

Zhukovskiy M.P. Cultural heritage of Cossack era of village Pokrovske of Nikopol district of Dnepropetrovsk region

The article briefly describes the circumstances of the founding of New Sich (1734–1775.), its planning structure, search, research and perpetuation of cultural heritage in the XIX–XX centuries, establishing chronology of village Pokrovske.

Key words: New Sich (1734–1775.), Zaporizhian Cossacks, P.I. Kalnyshvskiy, town Pokrovsk, Pokrovske village, Sich cemetery.

22.03.2017 р.

j

УДК 94(477):908

А.А. Кулик

З ІСТОРІЇ С. ГЛАЗОВЕ ШОСТКИНСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У даній статті автором було здійснено спробу проаналізувати і систематизувати наявний історіографічний доробок про с. Глазове Сумської області. Було досліджено і введено в науковий обіг топоніміку села.

Ключові слова: Глазове, історія села, топоніміка, монастир, ченці, селяни.

Село Глазове, центр селищної ради, розташоване на півночі Шосткинського району Сумської області. Відстань від районного центру – 40 км [2, с. 624]. В селі працює середня школа і бібліотека, при яких існує краєзнавчий гурток, де займаються етнографічними і топонімічними розвідками. Але на сьогоднішній день так і не було ґрунтовно опрацьовано історіографічний доробок про с. Глазове, який поки що є просто мізерним.

Через маловивченість теми існує деяка плутанина з визначенням часу першої згадки про с. Глазове. Все

Рис. 1. Фрагмент «трёхверстной» карты Российской империи (1863 рік)

через те, що у колишній Чернігівській губернії існувало два населених пункти з такою назвою – Глазов (біля річки Бичиха, парафіяльний храм – Миколаївський) і Глазово (біля річки Коста (зараз Почепський район Брянської області Російської Федерації), парафіяльна церква – П'ятницька). Помилковим є твердження, що село Глазове Шосткинського району вперше згадується під 1654 роком. Ця помилка вперше була допущена під час написання багатотомного видання «Історія міст і сіл УРСР» і на сьогоднішній день повторюється у всіх подальших довідкових і наукових виданнях. Насправді ж перша згадка про село під 1654 роком відноситься до с. Глазово, яке розташовано на р. Коста [3, с. 318].

Село Глазове Шосткинського району було засноване у кінці XIV – на початку XV ст. ченцями Новгород-Сіверського Спасо-Преображенського монастиря. Глазове при річці Бичиха вперше згадується 1620 року і вже тоді значиться селом [3, с. 224].

Серед мешканців розповсюдженою є легенда про заснування Глазова вихідцями з с. Кривоносівка (Середино-Будського району). «Із Кривоносівки від пана втекли селяни, яких чимось скривдив він. Серед них був і одноокий (одноглазый) чоловік. Він став серед втікачів головним. Йшли вони цілий день і вирішили зупинитись на нічліг, думаючи, що вже далеко втекли від свого села і від ненависного пана. Вранці втікачів збудили крики панів. Виявилось, що втекли вони зовсім недалеко (близько 3–4 км), але далі вже не пішли, а поселилися в тому місці, де зупинилися. Так і виникло село, яке було назване на честь одноокого ватажка – Глазове» [4]. Але записувачі цієї легенди не взяли до уваги те, що с. Кривоносівка було засноване дещо пізніше Глазова [3, с. 223–224]. Також нами піддається сумніву думка про те, що найстарішою

ПОСИЛАННЯ

1. Генеральний опис Лівобережної України 1765–1769 рр.: покажчик населених пунктів / уклад.: Л.А. Попова, К.Г. Ревнивцева; ред. І.Л. Бутич. – Київ: Центральний державний історичний архів УРСР, 1959. – 185 с. – Бібліогр.: с. 145–148.
2. Історія міст і сіл Української РСР: у 26 т. / Державна історична бібліотека України, Інститут історії АН України; гол. ред. П.Т. Тронько. – Харків: УРЕ АН УРСР, 1973. – Т. 19: Сумська область. – 694 с.
3. Лазаревський А.М. Описание старой Малороссии: в 3 т. / А. Лазаревский. – К.: Типография К.Н. Милевского, 1888. – Т. 1: Полк Стародубский. – 560 с.
4. Матеріали сільської бібліотеки с. Глазове Шосткинського району.
5. Хутір Шостка та інші поселення краю в історичних документах від 1551 року / упоряд. В. Кириєвський. – Шостка: [б. в.], 2003. – 36 с.

Кулик А.А. Из истории с. Глазово Шосткинского района Сумской области

В данной статье автором была предпринята попытка проанализировать и систематизировать уже существующий историографический материал по с. Глазово Сумской области. Было введено в научный оборот топонимику села.

Ключевые слова: Глазово, история села, топонимика, монастырь, монахи, селяне.

Kulyk A.A. From the history of Hlazove (Shostka district, Sumy region)

The article is delaminated problem of investigation of history of village Hlazove from the Shostka district. Buildings plan and history map of Hlazove was published.

Key words: Hlazove, history, toponymy, monastery, monks, villagers.

22.03.2017 р.

j

УДК 725.94(477):(=411.16):2-283

Ю.А. Шишкіна

З ІСТОРІЇ ЄВРЕЙСЬКОГО МОЛИТОВНОГО ДОМУ У ГЛУХОВІ

У статті аналізується проблема концентрації єврейського населення у містечках в межах смуги осілости кінця XIX – початку XX ст. та створення умов для реалізації відправлення їх культових потреб. На основі архівної джерельної бази виокремлені питання вирішення даної проблеми у м. Глухові.

Ключові слова: єврейське населення, смуга осілости, культові потреби, синагога.

Архітектурне середовище пересічного українського міста формує комплекс взаємозалежних факторів, як-то потреби його мешканців та можливості самодостатньої фінансово забезпеченої еліти, уподобання якої залежать від рівня освіченості, віросповідання, тогочасного модного архітектурного стилю. Кожна епоха диктує свої правила, етичні та естетичні норми і смаки.

Глухів кінця XIX – початку XX ст. постає перед сучасниками різноплановим багатонаціональним містом зі славним історичним минулим та перспективною невизначеністю. Різномбарвний колорит його мешканців став результатом національної політики Російського імперського уряду, у владних

коридорах якого в кінці XVIII ст. окреслили межу осілости єврейського населення. Її смуга проходила якраз територією Глухівщини. Царський уряд визначив місця компактного проживання євреїв з метою запобігання проникнення їх у великоруські губернії і захисту російського підприємництва від єврейської конкуренції. Проживання євреїв відповідно до указу про межі осілости дозволялося лише в спеціально обумовлених містах і містечках, але не в сільській місцевості. Результатом цих обмежень, а також обмежень у виборі професії, стала надзвичайна скупченість єврейських ремісників та їх родин у містечках в межах смуги осілости.

Проблемами розселення євреїв відповідно зазначеної межі, їх господарською та релігійною діяльністю, архітектурною спадщиною переймалися такі дослідники, як О. Мердер [1], Н.Г. Логвин [2], Р. Метельницький [3]. Життєдіяльність глухівських євреїв досліджували М. Часницький [4] та В. Назарова [5], проте варто розставити акценти щодо єврейської культової архітектурної забудови м. Глухова.

До початку XX ст. на теренах імперії, в основному в українських губерніях, була сконцентрована майже половина світового єврейства. У зазначений період Глухів став тим містом, де євреї знайшли не тільки притулок, а й відчули себе повноцінними мешканцями, які входили до його владних структур та брали активну участь у формуванні міського інфраструктурного та архітектурного середовища.

Єврейське населення міста постійно зростало. За статистичною звітністю 1858 р. по м. Глухову за десятилітним народним переписом налічувалось 4404 чоловіки та 4667 жінок, з них єврейського віросповідання – 1215 чоловіків та 1254 жінки [5, с. 5]. Це – майже третина всього населення.

З огляду на міське багатонаціональне різномбарв'я у Глухові достатньо толерантно ставились до різних релігійних конфесій. Тут були і розкольники різних сект, і представники римо-католицького, протестанського, єврейського і навіть армяно-григоріанського віросповідань [5, с. 6]. Домінували, звичайно, християни православного віросповідання, які відправляли свої культові потреби у соборах та церквах – десяти кам'яних та одній дерев'яній. Натомість єврейських молитовних шкіл малося лише одна кам'яна і одна дерев'яна [5, с. 7].

Життя глухівських євреїв, зберігаючи традиції й заповіді, зосереджувалось навколо молитовних будинків. То були пункти, де збиралась і гуртувалась єврейська громадськість міста. Кожному молитовному дому була притаманна своя аура. Ті, хто в них молився, впливали на характер дому, а дім – на них. Будівлі культового призначення, як правило, зводились спільними зусиллями єврейських громад. Не стало виключенням і будівництво третього молитовного будинку у Глухові.

Історія будівництва Глухівської синагоги сягає середини XIX ст. У фондах Державного архіву Чернігівської області зберігся проект та низка документів, які засвідчують непросту історію її спорудження.

У січні 1867 р. «...общество евреев города Глухова, имея особую необходимость устроить по числу душ Молитвен-